

Sygn. akt V CSK 298/13

POSTANOWIENIE

Dnia 7 marca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku B. M.

przy uczestnictwie G. M. , małoletniego K. M., reprezentowanego przez przedstawiciela ustawowego matkę B. M., M. M., H. M., R. W., R. M., E. M., J. M., B. M., M. K. , Z. M., T. M., J. M. i A. M.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych odrzucenia spadku po J. F. M., na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 marca 2014 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Okręgowego w O.

z dnia 27 lutego 2013 r., sygn. akt Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i oddala wniosek uczestników o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie B. M. wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w O. z dnia 27 lutego 2013 r. oddalającego jej apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w K. z dnia 17 sierpnia 2012 r., wydanego w sprawie o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. F. M.. Sąd Rejonowy oddalił jej wniosek po ustaleniu, że w terminie do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wnioskodawczynie, będąca spadkobiercą testamentowym zmarłego, nie pozostawała w usprawiedliwionym błędzie co do istnienia długu spadkowego w postaci obowiązku zapłaty zachowku, wyliczonego przy uwzględnieniu wartości darowizny gospodarstwa rolnego, dokonanej przez spadkodawcę na rzecz syna swojego i wnioskodawczynie w dniu 18 września 2002 r. Takie stanowisko zajął również Sąd drugiej instancji, oddalając apelację wnioskodawczynie. Wnioskodawczynie powoływała się na brak pouczeń o możliwości powstania długu zachowkowego w wypadku, kiedy stan czynny spadku w chwili jego otwarcia jest zerowy. Pouczeń tych oczekiwała od notariusza przy zawieraniu umowy darowizny i przy sporządzaniu testamentu spadkodawcy, a co najmniej w decyzji podatkowej dotyczącej podatku od nabytego przez nią spadku. Podniosła też, że powstanie takiego obciążenia powinno być wzięte pod uwagę przez sąd, który udzielał małoletniemu synowi wnioskodawczynie zgody na przyjęcie darowizny, a ponadto powinien zostać sporządzony spis inwentarza wobec wystąpienia przesłanek z art. 644 k.p.c. Sądy uznały, że nie było powodów do udzielania tego rodzaju pouczeń, ani do sporządzenia inwentarza spadku, że w decyzji o podatku od spadków zachowki wymienione były wśród możliwych długów spadkowych. Ponadto na ok. trzy miesiące przed upływem terminu z art. 1015 § 1 k.c., z wezwań uprawnionych do zachowku doręczonych 15 czerwca 2010 r. wnioskodawczynie dowiedziała się o ich roszczeniach, ustalanych przy uwzględnieniu wartości m. in. darowizny na rzecz K. M.. Zachowując należytą staranność wnioskodawczynie mogła więc zweryfikować zasadność kierowanych do niej roszczeń przed upływem terminu do złożenia oświadczenia woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, co pozbawia ją możliwości skutecznego wykorzystania uprawnienia z art. 1019 k.c.

Wnioskodawczynie oparła skargę kasacyjną na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach pierwszej podstawy zarzuciła naruszenie art. 1019 § 2 w zw.

z art. 84 § 2 k.c.; art. 1019 w zw. z art. 88 § 2 k.c. oraz art. 6 k.c. w zw. z art. 3 k.p.c., a w ramach drugiej podstawy - naruszenie art. 644 k.p.c. w zw. z art. 922 § 3 k.c. i art. 1031 § 2 k.c.; art. 381 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1, art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c., jak również art. 3, art. 230, art. 232 i art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. i w zw. z art. 6 k.c.

We wnioskach domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przy uwzględnieniu dotychczas poniesionych kosztów i kosztów postępowania kasacyjnego.

Uczestnicy wnieśli o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie na ich rzecz od wnioskodawczyni kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania. Skarżąca uzasadniła potrzebę rozpatrzenia jej skargi przesłankami przewidzianymi w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., to znaczy wystąpieniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, potrzebą dokonania wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie i oczywistą zasadnością złożonej skargi.

Dostrzeżone zagadnienie prawne ujęła w pytaniu „czy niesporządzenie z urzędu przez sąd spadku przewidzianego w art. 644 k.p.c. spisu inwentarza w stosunku do małoletniego spadkobiercy, co do którego - wobec przyjęcia przez niego spadku z dobrodziejstwem inwentarza - istniał obowiązek sporządzenia spisu

inwentarza, mógł mieć wpływ na oświadczenie spadkowe innego spadkobiercy (dziedziczącego wobec niezłożenia w terminie w swoim imieniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku na zasadzie art. 1016 k.c. także z dobrodziejstwem inwentarza) i wywołać po jego stronie błąd co do stanu (przedmiotu) spadku”.

Zagadnienie takie jednak w rozpatrywanej sprawie nie występuje, skoro poza sporem pozostaje, że dotąd jedynym spadkobiercą J. F. M. była wnioskodawczyni, która doszła do spadku na podstawie testamentu. Tym samym spadkobiercą nie był małoletni K. M., wobec czego złożone w jego imieniu oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza było bezprzedmiotowe i nie pociągało za sobą obowiązków przewidzianych w art. 644 k.p.c.

Jako przepisy wymagające wykładni skarżąca wskazała art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 2 k.c. zwracając uwagę, że powodują one rozbieżność orzecznictwa zauważalną przy porównaniu stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w postanowieniu z 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04 i z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 612/11 z poglądami Sądu Okręgowego w O. w niniejszej sprawie. Także ta przesłanka nie występuje. Po pierwsze pomiędzy wskazanymi orzeczeniami nie ma rozbieżności co do kierunku interpretacji art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 2 k.c., zaś wskazywane przez skarżącą różnice dotyczą oceny zasadności zastosowania tych przepisów w konkretnych okolicznościach faktycznych sprawy, a nie ich rozumienia. Po drugie niezgodność skarżonego orzeczenia z ustabilizowaną linią orzecniczą Sądu Najwyższego nie jest z zasady dostatecznym argumentem wskazującym na rozbieżność orzecznictwa, może natomiast być ewentualnie sytuowana w ramach przesłanki oczywistej zasadności skargi.

Nie występują również wątpliwości w zakresie wykładni art. 1019 w zw. z art. 88 § 2 k.c. I w tym wypadku argumentacja skarżącej dowodzi, że w istocie ma ona zastrzeżenia do stosowania omawianych przepisów w rozpatrywanej sprawie, co nie wyczerpuje przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Dodatkowo należy zauważyć, że kwestia dochowania terminu z art. 88 § 2 k.c. do złożenia oświadczenia przez wnioskodawczynię nie była w istocie analizowana przez Sąd Okręgowy, wobec niestwierdzenia przez ten Sąd istnienia podstaw do złożenia takiego oświadczenia.

Z kolei oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynikać ma z naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów art. 644 k.p.c. w zw. z art. 922 § 3 i art. 1031 § 2 zd. pierwsze k.c., przepisów art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 84 § 2 k.c., przepisów art. 88 § 2 k.c. w zw. z art. 1019 k.c. a także art. 382 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1, art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. Podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty nie mogą być uznane za oczywiście uzasadnione, nie wskazują bowiem na takie uchybienia postępowania ani wady orzeczenia, które w sposób widoczny *prima facie* wskazywałyby na konieczność uwzględnienia skargi kasacyjnej.

Nie zachodzą więc przesłanki, którymi skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi.

Okoliczności sprawy nie wskazują także, aby zachodziły inne podstawy przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c., w szczególności w sprawie nie wystąpiła nieważność postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.), którą Sąd Najwyższy bierze pod uwagę z urzędu i która musi dotyczyć postępowania przed sądem drugiej instancji (por. np. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., III CK 38/04, Lex nr 172804). Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści z art. 391 § 1, art. 13 § 2 i art. 520 § 1 k.p.c.